

Francisco Javier Juez Gálvez

NEPOZNATI RUKOPIS MARULIĆEVE
CARMEN DE DOCTRINA DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI
U NACIONALNOJ KNJIŽNICI U MADRIDU

Prema podacima sadržanim u klasičnom repertoriju *Iter Italicum* (compiled by Paul Oskar Kristeller, *Volume IV (Alia itinera II), Great Britain to Spain*, London... 1989, str. 577b), koje mi je prosljedio ljubazni kolega mr. Bratislav Lučin, svojedobno informiran o tome od dr. Darka Novakovića, u Nacionalnoj knjižnici u Madridu nalazi se jedini dosad u Španjolskoj pronađeni rukopis bilo kojega djela Marka Marulića.

Riječ je o rukopisnom svesku dimenzija 15,50 x 21,50 cm sa sto šezdesetak listova raznolikog sadržaja na latinskome i španjolskome pod signaturom »mss. 19008«, koji uključuje i tiskanu početnicu i katekizam na španjolskom (*Cartilla y doctrina christiana*, Valladolid 1583) na osam listova (ff. 2-9v). Ostali je dio sveska pisan rukom. Evo kazala: »Versos Macarrónicos« i »Otros« (f. 1-1v; španj.), »Acturi de Sacra<men>tis...« (ff. 12-21v; lat.), »Del officio del diácono...« i »Del officio del subdiácono...« (ff. 38-42v; španj.), »De arithmetícis«, »De algebra« te »De re gnomónica« (ff. 64-123v; lat.). Posljednje tri znanstvene rasprave potpisuje španjolski polihistor (povjesničar, matematičar, astronom, aristotelovski filozof...) Diego Pérez de Mesa — latinski: *Iac(h)obus Perez de Mesa* —, rođen u gradiću Ronda (Málaga) 1563., te umro nedugo poslije 1632. Studirao je u Salamanki (1577-1581), bio profesorom matematike u Alcalá de Henares (1586-1595) te Sevilli (1595-1600), i vjerojatno živio u Italiji kao savjetnik kardinala Gaspara Borje y Velasca. Rasprave »De arithmetícis« te »De re gnomónica« izričito su datirane MD92 te MD93, *Compluti* ili *Apud Complutenses*, tj. u Alcalá de Henares (Madrid).

Poslije tih rasprava dolazi (prema *Iter Italicum*) »124-126v. Marci Maruli carmen de doctrina Domini nostri in cruce pendentí (sic), a poem« (sljedećih je tridesetak listova u svesku neispisano). U odgovarajućoj kartici za »mss. 19008« u Nacionalnoj biblioteci u Madridu ipak piše da »latinski« tekst završava ovim riječima: *Des.*: »que el fin del, o sera oy, o sera mañana« / »Laus Deo«. Znači da ima još nešto napisano na španjolskom nakon Marulove *Carmen de doctrina DNIC*.

Doduše, stvarna distribucija ff. 124-126v u rukopisu mss. 19008 jest sljedeća:

ff. 124-125: »MARCI MARVLI CAR/men De Doctrina D<omi>ni N<ost>ri in / cruce Pendentí. / CHristianus interrogat, / CHristus vero respondet«.

ff. 125-126v: »VERSOS DE M. MARULO, / en que se tocan quasi todas las materias / del Vita Christi deste tratado: preguntando / El christiano, i Respondiéndole Christo, / brebe me<n>te desde la Cruz«.

Prema tome, nigdje se ne spominje da je tu i prijepis španjolskoga prijevoda fra Luisa de Granada (prvi put tiskanoga, kako izgleda, u drugom — proširenom —

izdanju njegova *Memorial de la Vida Christiana*, Lisboa 1565). Marulićeva latinska izvorna *Carmen de doctrina DNIC* prvi put je tiskana u prvom potvrđenom izdanju *De institutione bene uiuendi per exempla sanctorum* (Mletci 1506=1507); ali, na temelju tekstološke analize naslova prijepisa, uključenoga u svesku mss. 19008, čini nam se najvjerojatnije da je pisar imao pred očima izdanje *Institucije* iz Kölna 1531., »Ksaversko izdanje«, gdje naslov *Carmen* glasi »*Marci Marvli Carmen de dolctrina d<omi>ni n<ost>ri Iesu Christi pendentis in cruce. / Christianus interrogat, Christus / respondet.*« Barem nema drugog naslova sličnijega latinskomu tekstu prepisanog u španjolskom rukopisu.

Oko podrijetla Granadina teksta ne možemo ništa izvesti, jer prepisani naslov i tekst ne predstavljaju nikakvih posebnosti prema standardnome tekstu — osim sitne varijante *deste tratado* umj. *deste presente tratado* — ipak nije dosad dovoljno istraživani.

Nakon pozornoga čitanja obaju tekstova, latinskoga i španjolskoga, pada u oči nemarnost prepisivača: dok u tekstu španjolskoga prijevoda fra Luisa de Granade ima samo sitnih pogrešaka, *lapsus calami* (uz veće, kao što su: § 5: »con clabos« umj. »con un clavo«), izvorni Marulićev tekst *Carmen de doctrina DNIC* pun je težih pogrešaka, i ne samo pravopisnih: česta zamjena dvostrukih suglasnika ili samoglasnika jednostavnim, pa i obratno; nalazi se i redukcija samoglasnika i hiperkorektnost: »*casus, malos, implicate*« umj. »*cassos, malus, impliciti*«; ima raznih pogrešaka: »*tangant, cogitarit, nonnulla, sobno*« umj. »*tangunt, non ullo, somno*«; čak se ispuštaju riječi (v. 61, *in fine*: »*ab alto*«).

Cijeli rukopis mss. 19008 potječe iz posljednjih godina XVI. stoljeća; u ovome su suglasni i Kristeller i podatci iz kartoteke Nacionalne knjižnice. Ali možemo biti još točniji: vlasnik je sveska bio Diego Pérez de Mesa koji ga je rabio u vrijeme svojega boravka u Alcalá de Henares, točnije od 1593., kad je napisao raspravu *De re gnomonica*, do negdje u 1595. godini, kad se kao profesor matematike nastanio u Sevilli, te tamo počeo pisati druge rasprave, sačuvane do danas u drugim rukopisima. Da je sam Diego Pérez de Mesa prepisao Marulićevu latinsku pjesmu te njezin španjolski prijevod, jasno proizlazi iz usporedbe s rukopisom drugih nesumnjivo njegovih kodeksa, koji se čuvaju u Nacionalnoj i drugim knjižnicama.

Prema svemu navedenome, možemo zaključiti da se popis čuvenih španjolskih marulofila povećao za još jedno ugledno ime: andaluzijskoga poligrafa Diega Péreza de Mese, prema sadašnjim učenjacima »jednog od najboljih znanstvenikâ španjolskoga Zlatnog doba«, koji je doduše bio nemaran kao pisar, ali je prvi put prije našeg vremena okupio na jednom mjestu dva teksta koji su bili presudni u Marulićevoj recepciji diljem Španjolske i čitave Europe, to jest *Carmen de doctrina DNIC* i njezin španjolski prijevod *Versos de M. Marulo* fra Luisa de Granade.